

Knihy došlé do redakce (Books received)

STAFFORD BEER: Platform for Change. John Wiley & Sons, London—New York—Sydney—Toronto 1975. viii + 457 pages; £ 5.00.

Taschenbuch der Informatik. Dritte neubearbeitete Auflage in drei Bände; herausgegeben von K. Steinbuch und W. Weber. Band 3. Anwendung und spezielle Systeme der Nachrichtenverarbeitung. Springer-Verlag, Berlin—Heidelberg—New York 1974. XV + 463 Seiten; DM 57,—.

O. L. R. JACOBS: Introduction to Control Theory. Oxford University Press, London 1974. xii + 366 pages; £ 6.75.

FRIDER NAKE: Ästhetik als Informationsverarbeitung. Grundlagen und Anwendungen der Informatik im Bereich ästhetischer Produktion und Kritik. Springer-Verlag, Wien—New York 1974. XII + 360 Seiten, 123 Abbildungen.

COLIN CHERRY (Ed.)

Pragmatic Aspects of Human Communication

Theory and Decision Library, vol. 4.
D. Reidel Publ. Comp., Dordrecht—Boston 1974.

Stran IX + 178; cena neuvedena.

Autor známé a dnes již do mnoha jazyků přeložené knihy o lidském sdělování, která se pokouší o jednotný kybernetický pohled na lidské sdělovací procesy, připravil sborník osmi studií, které z různých hledisek rozebírají pragmatické aspekty sdělovacích procesů. Termín „pragmatický“ je zde chápán ve smyslu Morrisovy semiotiky, která rozlišovala syntaktickou, sémantickou a pragmatickou dimenzi procesů přenosu indormace. Autor v stručném úvodu zdůrazňuje potřebnost studia této dimenze sdělování jakož i potřebnost různých a z hlediska různých oborů koncipova-

vaných pohledů na sdělovací procesy. Je třeba zdůraznit, že všechny příspěvky se týkají lidského sdělování, takže například známá a vysoce aktuální problematika pragmatických aspektů komunikace člověka a počítače není to této oblasti zahrnuta. Editor záměrně zvolil nejen různě erudované autory, ale také autory z různých zemí, při čemž ze socialistických zemí je do sborníku zařazena práce sovětského jazykovědce I. Revzina a rumunského matematika S. Marcuse.

První z osmi studií, jejímiž autory jsou J. C. Marshall a R. J. Wales, má název „Pragmatika jako biologie kultury“. Tato práce vysvětluje pragmatickou hodnotu sdělování na základě některých darwinistických principů, při čemž atribut „pragmatický“ charakterizuje užitečnost vzhledem k uživateli. Z tohoto hlediska autoři zajímavým způsobem vysvětlují pragmatické rozdíly mezi jazykovými a obrazovými výrazy. Stať I. Revzina „Od zvířecího sdělování k lidské řeči“ se zabývá starým a věčně aktuálním problémem vzniku jazyka z hlediska některých principů semiotiky, při čemž se pokouší rozšířit semiotický pohled na genezi jazyka, problém jazykových univerzálií a problém tzv. zoo-semiotiky. Předností této studie, která přibližuje anglicky orientovanému vědeckému světu i ruský vydané práce, je výrazně syntetický pohled na široký okruh problémů geneze jazyka.

Studie D. Dickse „Experimenty s každodenní konverzací“ zpracovává laboratorní výsledky s konverzací, které se opírají o audiovizuální prostředky umožňující užití ostenzivních výrazů. Také další stať „Interview a paměť“, jejíž autor je A. V. Cicourel, se zabývá problémem konverzace z hlediska možného rozhodování, účelnosti otázek vzhledem k rozšiřování datové báze a získávání hypotéz. Autor využívá známé Harrahovy koncepce otázek a logiky otázek a demonstruje své závěry a svoji koncepci na příkladu konverzace lékaře a pacienta. Je nepochybné, že výzkum kognitivní funkce dialogu a posloupnosti otázek a odpovědí má velký praktický význam nejen pro medicínu, ale také pro řadu dalších oblastí lidské rozhodovací činnosti.

S. Marcus ve své stati „Dvaapadesát protikladů vědecké a poetické komunikace“ rozebírá obvykle uváděné nebo nově koncipované rozdíly mezi vědeckou a poetickou komunikací a dospívá k zajímavým závěrům, že tyto rozdíly v konkrétních případech neobstojí. Výsledkem je zjištění, že tzv. vědecké a umělecké sdělování nelze jednoznačně odlišit. M. Garret ve své studii „Experimentální rysy pochopení věty“ rozebírá z psycholinguistického hlediska starou tradiční otázku, k čemu dochází, rozumíme-li větu. Řešení této otázky není možné bez jisté segmentace věty a nástinu struktury věty. Je třeba dodat, že neméně významné jsou zde hlediska celkového kontextu, ať již jde o konverzaci, textové souvislosti apod. Také další práce, jejímž autorem je K. J. Foster, se zabývá problematikou věty a má název „Linguistická struktura a produkce věty“. Tato studie, která využívá tradiční opozice mezi jazykovou kompetencí a performací, se rovněž opírá o psycholinguistické experimenty.

Poslední práce sborníku má název „Informace, rozhodování a vědec“ a jejím autorem je J. Marschak. Tato práce se poněkud vymyká z rámce ostatních příspěvků, v nichž převládají psychologické a psycholinguistické pohledy na sdělovací procesy. Marschakova studie se vlastně nezabývá pragmatickými aspekty sdělování v přísném slova smyslu, neboť analyzuje statisticko-informační a sémanticko-informační prostředky abstraktní schéma experimentální činnosti vědce. Protože však do tohoto schématu zařazuje rozhodovací dimenzi a protože experimentální činnost je vlastně lidskou komunikací s přírodou, je možno z širšího hlediska Marschakovu studii zařadit do sféry pragmatických aspektů sdělování. Tato studie zavádí některé nové pojmy do teorie sémantické informace: pojem hodnoty informačního systému, zisku z informačního systému a zisku z dosaženého sdělení.

Nelze pochybovat o tom, že zvolené pohledy na pragmatické aspekty lidského sdělování nijak nevyčerpávají široké spektrum problémů sdělovacích a informačních procesů. Tyto pohledy však dokumentují účelnost kombinace různorodých aspektů při studiu těchto procesů.

Ladislav Tondl

C. H. LINDSEY, S. G. VAN DER MEULEN

Informal Introduction to ALGOL 68

North-Holland Publishing Company, Amsterdam—London 1971.

368 stran, 80 obrázků; cena neuvedena.

Ruský překlad:

Ч. Линдси, С. ван дер Мюйлен

Неформальное введение в АЛГОЛ 68

Мир, Москва 1973.

410 stran, 80 obrázků; cena 1,72 Rbl.

Je třeba jen uvítat, že se našim čtenářům dostává kniha, která — jak lze vyčíst z názvu — si klade za cíl popsat ALGOL 68 tak, aby jeho vlastnosti pochopili nejen nemnozí teoretici programování, kteří mají možnost se pracně prodírat oficiální, ale extrémně náročnou definicí tohoto jazyka, ale i ti, kteří vidí hlavní těžiště své práce v programování samočinných počítačů.

Lze tvrdit, že cíl knihy byl jejím obsahem dokonale realizován a že po jejím přečtení by měl být jazyk ALGOL 68 dostatečně jasný všem, kteří se dříve seznámili s nějakým klasickým programovacím jazykem jako ALGOL 60, FORTRAN nebo COBOL.

Kniha obsahuje jakousi úvodní kapitolu, očíslovanou pořadovým číslem nula a nazvanou „Zcela neformální úvod do ALGOLu 68“, kde je čtenář veden k dosud neznámým prostředkům tohoto jazyka metodou abstrakce z vlastností známých programovacích jazyků. Tak jsou mu přiblíženy takové pojmy jako reference, struktury nebo hodnoty příkazů, vidí netradiční vztahy mezi nimi, na které bude muset v budoucnu dávat pozor, a je mu osvětlena i hranice mezi tím, co je logicky nutné a co je jen tradicí ustálené na takových prostředcích programování, jako jsou cykly, typy, operace či lokální proměnné.

Úvodní kapitola je následována maticí odstavců, které tvoří 8 kapitol: odstavce jsou uvnitř kapitol očíslovány tak, že v každé je jich 7, ovšem někdy je odstavec „prázdný“. Čtenář

může číst knihu buď tak, jak je napsána, tedy po kapitolách, nebo může číst nejprve první odstavce všech kapitol, pak druhé atd. Velmi zhruba řečeno, první způsob čtení přináší snadnější orientaci v tom, z jakých složek se skládají vyšší složky jazyka, zatím co druhý způsob osvětluje spíše záležitosti kontextu prostředků jazyka ALGOL 68. Protože jde o jazyk rekurentní, nelze se vyhnout ani při jednom čtení odkazů na to, co dosud přečteno nebylo. Lze však říci, že ten, kdo přečte knihu obojím způsobem, je o jazyku ALGOL 68 dokonale informován (stane-li se pak, že mu něco není jasné, je to buď způsobeno jeho nepozorností, což lze napravit nahlédnutím do příslušné části knihy, nebo to je způsobeno jeho neschopností pochopit složitější formální jazyk, což ovšem ani nejlepší kniha neodstraní). Ten, kdo již zná nějaký jiný jazyk 3. generace, pochopí ovšem vše důležité u ALGOLu 68 hned na první čtení.

Ti, kdo se seznámili s vlivy diskrétní simulace

na programovací jazyky, budou patrně zklamáni tím, že v této věci se do knihy přenáší rozpaky, které jazyk ALGOL 68 provázejí již od počátků. Již v jeho předběžné definici je o prostředcích synchronizace jen nepatrná zmínka a odkaz na literaturu; místo, aby v knize byly kusé informace o této věci rozpracovány, je v ní jediný odstavec, který se věcně neliší od toho, co je již v předběžné definici jazyka, až na doplnění dosti netypickým příkladem. V této souvislosti by měl být v knize též jasněji popsán účinek opakovaného provádění téhož generátoru.

Přes tuto výhradu lze knihu doporučit všem pracovníkům, kteří přijdou do styku s výpočtovou technikou: tím, že byla přeložena do ruštiny, je u nás dobře dosažitelná. Kniha je psána zábavně a občas se jemně strefí do nedůsledností oficiální definice jazyka ALGOL 68, aby se ukázalo, že nesrozumitelnost není zárukou přesnosti

Evžen Kindler